

ANTZERKIAREN TRANSKRPZIOA ETA HAINBAT OHAR

Inñaki Aldekoa Beitia

Beti ere Borja Aginagaldereen informazioaren arabera, Joaquin Alzibar da antzerkitxo honen egilea. Eta 1772ko Gabonetan Azkoitiko Alzibar etxeko sukaldean aurkeztutako pieza dela esaten zaigu antzerki-atarian. Beraz, 1772ko Azkoitiko herrian kokatzen gaitu, eta Alzibar etxera biltzen. Alzibar etxeko anderea da Maria Antonia Acharan, pieza honetan parte hartzen duten hiru protagonistetako bat. Nahiz eta garaiko kultur giroan ez erdietsi Alzibartarrek Peñafloidako konteak (Javier Maria Munibe Idiaquez) eta Narrosko markesak (Joaquin Maria Aguirre) zuten entzuterik, ez pentsa ondasunei erreparatuz gero –honetan ere Aginagalde dugu Informante– gutxiago zirenik.

Beste bi protagonistak ere, Inazi Oleaga eta Antoni Jostuna, azkoitiar petoak dira biak ala biak. Lehenengoa txokolata probatzera etorria da Alzibarko sukaldera eta bertan aurkituko du Antoni jostuna, Maria Antonia Acharanentzako lanean. Hark jositakoak Parisen banatzen dituzte Maria Antoniaren semeek. Hala ere, zain dago Maria Antonia Acharan noiz jasoko Bizente semearengandik (Joaquinen anaia) gutuna, eta hura ere iristen da, eta haren aitzakian ez zaie aurkerarik faltako Europako hiriburu handi eta ospetsuez hitz-aspertua izateko. Dagokion posizio sozialak hala aginduta, Maria Antonia Acharani egokituko zaio ezjakinei munduaren berri ematea. Haren azalpenak ilustrazioak Europan zehar zabaldutako espiritu berrian kokatu behar dira. Gauzak horrela, Inazi Oleagaren sineskeria barrega-

rrien aurrean –Alemanian denak animaliak direla, esate baterako– alemanen zibilizazio mailaren berri emango die beste bi protagonistei Maria Antonia Acharangoak. Horrela, Venezia, Viena, Paris eta Londres bezalako hiri handien gainean mintzatu-tuko dira. Venezia eta Paris aipatu direlarik, ez legoke seguruenik soberan Manuel Maria Altunaren ibileren berri ere gogoratzea; izan ere, J. J. Roussearen *Aitormenak* liburuak jaso ondoren (ordurako Rousseau bera eta Altuna ere hilik zeuden), mendebalde osoan ezagunago izan arren, ez pentsa Altzibar anaiak ere makal ibili zirenik bidaia kontuetan: eskura dugun antzerki piezatxo honek Europako zenbait hiriburu ospetsuren inguruan bi anaiek egindako bidaia du oinarrian.

Ezin da alderdi komikoa aipatu gabe utzi ekitaldi bakarreko entremes moduko honetan (ez dirudi komedia luzeago baten zatia denik); audientzia dibertitzeko intentzioa garbia da. Gora-go esan dugu, aristokrazia ilustratuaren ardura zela herri xehea hezitzea. Esango nuke, ordea, tradizio honetan sortutako gehientsuenak bezala, eskutan dugun hau, edo Peñafloidaren *El borracho burlado* hura, ez zirela izan herri xeheak ikusiak izan zitezten atonduak; aitzitik, bertako protagonista nagusiak ezjakinak eta arlosteak izan arren, azken horiek emango baitiote antzerkiari duen komizitatea, etxe oneko eta handikien gustu eta atseginerako taularatu bide ziren. Ezagun du eskura dugun piezatxoak –pieza xume eta “ganberroa”– txantxa eta jolasera-ko aldartea. Beraz, ateraldi komikoz beteta dago antzerkia, eta asmo horri lotuta sortua dirudi “El Gran Neutoni” pertsonaia (Praisko). Ez ote du ezizen horrek Newton zientzialari handiaren aipamena iradokitzen? Seguru hala dela, izan ere ordurako Newton zientziaren jainko txikia baitzen.

Testuaren azalpen formalak

Testuak 20 orrialde ditu. 3.orrialdean hasten da berez antzerkia ze, aurreneko orrialdean aurkezpena dator eta gazte-

leraz idatzirik dago (129 hitzez osatzen da), eta 2. orria hutsik ageri da. Beraz, esan dugun bezala, 3.orrialdetik aurrera garatzen da antzerkia, eta 2197 hitzez osatzen da.

6. orrialdeko zati luze bat ere (67 hitze osatua) gaztelaniaz dator.

Hiru dira protagonistak antzerki honetan, hiruak dira emakumeak: Antonia Acharan, Antoni Jostuna eta Inazi Oleaga. Honela banatzen da protagonista horien partehartzea lan honetan:

AA protagonistak 27 bider

AJ protagonistak 23 bider

IO protagonistak 24 bider.

Gorago esan dugun bezala, Maria Antonia Acharangoa etxe oneko emakumea denez, badu besteek ez duten munduaren inguruko ezagutzarik. Jende xehearen ahotan jarri ohi diren sineskeria eta ateraldiak Antoni jostunaren eta Inazi Oleagaren ahotan agertuko dira.

Gaztelera idatzitako zatiez gainera, asko dira testuan zehar erderatik zuzenean sartutako hitzak (erderakadaz josita dago testua). Garbi ageri zaigu egilearen kultura hizkuntza (edo hizkuntza idatzia bederen) erdera zela, nahiz eta etxean eta eguneroko bizitzan euskara erabili. Festarako eta irrirako zein naturalago ahozkoa baino?

Iñaki Aldekoa Beitia